

per a una història  
de la intransigència  
a girona.  
«el integrista»  
(1888-1890)

per  
JOAN PUIGBERT i BUSQUETS

Sabem que a partir del 1885 el Partit Carlí inicià un procés cap a positures político-religioses més moderades. Aquest canvi no va ser acceptat per alguns sectors del tradicionalisme, i l'escissió interna quedà plasmada l'any 1888 amb la creació, per Ramon Nosedal i altres dirigents, del partit integrista. A Girona la conformació d'aquest corrent integrista el podem resseguir gràcies al setmanari **Lo Rossinyol** (1885/1887) (1).

Tal i com sospitàvem, **Lo Rossinyol** fou reemplaçat, sense solució de continuïtat, per un nou setmanari, **El Integrista**. Apareix sotstitulat com «semanario católico». Val la pena de subratllar que en contrast amb **Lo Rossinyol**, pràcticament tot serà escrit en castellà.

**El Integrista** tenia, inicialment, la seva redacció i administració al carrer de les Ferreries Velles, n.º 5. S'imprimia a la impremta de Manuel Llach, de Girona. I les subscripcions es podien fer a la mateixa administració del periòdic o a can F. Geli. A partir del número del 7 de juliol del 1889 la impressió es fa a la impremta de Simon Pujol, de la Bisbal, i la correspondència calia trametre-la a la nova redacció, al carrer Nou del Teatre, 16, pral. Juntaament amb aquests canvis se n'introduïren uns altres d'impressió, de poca entitat, i d'altra banda en un avís «A los suscritores» s'assenyala que hi ha un nou Director i que la redacció ha estat modificada, però que tanmateix el periòdic segueix la mateixa línia ideològica. Per cert que no tenim gaire informació dels redactors del setmanari, perquè la gran majoria dels articles eren anònims o signats amb pseudònim. En canvi sabem que el nou Director era Josep Coderch i Bacó (2).

La continuïtat de **El Integrista** respecte a **Lo Rossinyol** s'adverteix clarament al número primer, del 8 de gener del 1888.

“Advertencia: En atención a que este semanario viene a proseguir,..., la campaña antimestiza que..., ha venido sosteniendo hasta

(1) Sobre **Lo Rossinyol** i el context general a què fem referència podeu veure la meua comunicació «Lo Rossinyol, un setmanari integrista gironí (1885/1887)», a les Jornades d'Història i Cultura - Centenari del naixement de Carles Rahola, Girona, 1981.

(2) De **El Integrista** hi ha una col·lecció, pràcticament completa, a la Biblioteca Pública Bisbe Lorenzana de Girona.

Cada número solt, de quatre planes a quatre columnes, valia 10 cèntims. La capçalera és molt austera, fins i tot pobre; només hi figura el títol i el sotstítol, sense cap ornamentació ni dibuix. De tard en tard s'editava amb tota la primera plana orlada.

ahora el periódico satírico *Lo Rossinyol*, se considerará como suscriptores a El Integrista a todos los que lo eran del citado periódico que ha dejado de publicarse y no den aviso de querer cesar en la suscripción...”.

En un altre text apareix encara més clara aquesta continuïtat:

“...Gracias a Dios, podemos decir en absoluto y con la más completa seguridad, que nunca jamás los redactores de El Integrista, ni desde la fecha en que comenzaron a publicar este semanario ni antes cuando publicaban *Lo Rossinyol*, han recibido de la Autoridad Eclesiástica amonestación alguna, ni la más remota advertencia, ni el más leve aviso oficial o oficiosamente, ni de ninguna manera...” (3).

### Ideologia i política general

La ideologia de **El Integrista** és òbvia. La seva capçalera mateixa vol emfatitzar la intransigència antiliberal d'arrel religiosa. Però, per si de cas no quedés prou explícita, s'exposa diàfanament a l'article «Lo que somos» del primer número:

“...En religión somos católicos, en política somos tradicionalistas; y somos así porque estimamos que no es posible ser lo primero sin ser por necesaria consecuencia lo segundo... Nuestra bandera es el Syllabus... Nuestra norma de conducta práctica... es la constante aplicación de la doctrina que forma el cuerpo del áureo libro *El liberalismo es pecado*, del insigne Dr. Sardá y Salvany...”.

A aquestes primeries de l'any 1888, malgrat que la crisi al si del carlisme era latent, encara no s'havia manifestat plenament i les postures eren ja molt definides. Així, ja al número 3, **El Integrista** es desmarca de **La Fe** i reivindica el seu caràcter d'intransigent (4). Aquest clima de dissensió es fa més espès a partir del mes de maig. Concretament, al número del 26 de maig, torna a assenyalar diferències respecte al periòdic **La Fe**, al qual acusa d'admetre transaccions

amb el liberalisme. Al mateix número és vituperat cruament Lluís M.<sup>a</sup> de Llauder perquè havia criticat els integristes (5).

A primers de juny Felip de Sabater, delegat a Catalunya del Pretendent, dóna a conèixer una carta contra els dissidents. La crisi entrava ja en una etapa decisòria. En aquesta línia, tots els periòdics integristes o nocedalistes de Catalunya publiquen una «Exposición» dirigida al Duc de Madrid, manifestant-se contraris a «**El Correo Catalán**» (6). A partir d'aquest moment, els esdeveniments es precipiten; la polèmica és pública i notòria. Al llarg dels mesos de juny i juliol **El Integrista** reproduïx una colla d'articles que palesen que la ruptura és ja un fet. La postura del setmanari gironí és definida a l'article «Nuestra actitud»; la trilogia Déu, Pàtria, Rei comporta un ordre de subordinació; primer de tot és Déu, i el Rei és defensat en funció de Déu i de la Pàtria. No s'ha de ser lleial, doncs, al Rei, si imposa criteris contraris a la Religió íntegra (7). La rebel·lió contra el Pretendent i els seus Delegats a Catalunya es concreta en un acord d'una colla de periòdics: **El Diario de Lérida, El Semanario de Figueras, El Semanario de Tortosa, Dogma y Razón, El Norte Catalán, El Semanario de la Bisbal, La Verdad, El Eco de Queralt, i El Integrista**. La fonamentació de la rebel·lió és ben clara: «los pueblos son hoy liberales porque antes lo fueron los reyes», tot donant a entendre que el Pretendent fa una política liberal. En definitiva, els intransigents creuen que «D. Carlos levantó la bandera de transición con el liberalismo» (8).

Òbviament, aquests periòdics són exclosos de la Comunió Tradicionalista. L'escissió s'ha consumat. El número del 25 d'agost és un número extraordinari dedicat exclusivament a reproduir una «Manifestación de la Prensa Tradicionalista», signada per vint-i-quatre periòdics,

(3) **El Integrista**, n.º 1 (8 de gener 1888) i núm. 88 (21 gener): «Un error gravísimo y una suposición calumniosa». Vegeu, també, al número 10 (10 març) l'article «Profesión de Integrismo», signat per la Redacció.

(4) **Ibid.**, núm. 3 (21 gener): «Un error gravísimo y una suposición calumniosa». Vegeu, també, al núm. 10 (10 març) l'article «Profesión de Integrismo», signat per la Redacció.

(5) **Ibid.**, núm. 21 (26 de maig), «En Descargo». Al mateix número apareixen dures crítiques contra Lluís M.<sup>a</sup> de Llauder, el qual des de Venècia havia escrit l'article «El Pensamiento del Duque de Madrid», on clarament es palesaven les diferències amb els integristes. Vegeu números 12 (24 de març) i 15 (14 d'abril).

(6) **Ibid.**, núms. 22 (2 juny) i 23 (9 juny), «Exposición al Duque de Madrid», signada per **El Diario de Lérida, El Semanario de Figueras, El Semanario de Tortosa, Lo crit de la Pàtria, Dogma y Razón, El Norte Catalán, El Semanario de la Bisbal, i El Integrista**.

(7) **Ibid.**, núm. 27 (29 de juny), «Nuestra Actitud».

(8) **Ibid.**, núms. 28 (7 de juliol) i 150 (13 novembre 1890).

encapçalats per **El Siglo Futuro** (9). A partir d'aquest moment, els atacs de **El Integrista** es dirigeixen sobretot contra els carlins, als quals anomena «leals».

Com que els dos grups escindits (carlins i integristes) procedien i incidien en un mateix àmbit, calia clarificar les postures i veure quin dels dos grups dominava o predominava a l'interior de les diverses associacions, sobretot de les associacions catòliques. El clergat també es dividí. En general, els integristes s'atribuïen al seu bàndol l'orde jesuític en conjunt; molt sovint esmentem el P. Alarcón, director de **El Mensajero del Corazón de Jesús**. També reivindicaven el Dr. Sardà i Salvany, com a un dels capdavanters del seu corrent. Per això **El Integrista** celebra com a èxits propis els èxits del Dr. Sardà i Salvany (per exemple, l'homenatge que 780 sacerdots barcelonins rendiren al Dr. Sardà en el primer aniversari de l'aprovació per la Congregació de l'Índex de **El liberalismo es pecado**; o l'elogi fet per Lleó XIII en una audiència del Dr. Sardà) (10). També comptaven amb el suport d'alguns bisbes, sobretot de Laigüera Menero, de Burgo de Osma.

Dèiem que el clergat català també es dividí. **El Integrista** reproduïx una carta d'adhesió a la línia intransigent del canonge lectoral de Barcelona, Andrés Posa. I poques setmanes més tard afirmava:

“Son ya cerca de 800 los sacerdotes que se han adherido a la manifestación de la prensa tradicionalista...” (11).

Aquestes preses de posició públiques i contraposades desagradaven a la Jerarquia eclesiàstica. D'ací la publicació d'una Circular de la Nunciatura sobre la divisió del clergat, prohibint i desautoritzant les acusacions recíproques

(12). No va ser gaire eficaç. I va continuar la guerra de cartes i manifestos (com, per exemple, «Carta Importante», de Fr. Joaquim Fonseca, O.P., a favor de l'integrisme (13).

De fet, les orientacions jeràrquiques no coincidien gaire amb la línia dels periòdics integristes. El seu reduccionisme, en identificar la doctrina catòlica, i més concretament la papal, amb la seva positura político-religiosa, no s'adeia amb l'actitud de la majoria de l'episcopat espanyol, i molt menys amb la del Papa Lleó XIII. D'ací, doncs, la necessitat que tenien els redactors del setmanari gironí de justificar-se i avalar constantment la pròpia opció amb documents pontificis. En aquesta línia són abundants els articles de **El Integrista** («Las Enseñanzas del Papa y nuestro Programa»; «La última palabra del Papa»; «La voz de un Prelado»;... (14).

L'escissió comportà la formació d'un nou partit: el partit integrista. La seva constitució formal tingué lloc a Madrid, el 27 de març del 1889. En general podem observar que els quadres polítics restaren fidels al carlisme. El president del nou partit fou Ramon Necedal. A Catalunya no es constituí fins al febrer del 1890 (15). Segons els integristes, el partit carlí havia perdut la carta de navegar. L'integrisme representava la fidelitat al programa carlí autèntic («El otro carlismo»; «Sobre el carlismo»;...) (16). Aquesta idea queda sintetitzada perfectament al número de l'1 de gener del 1890:

“...Nuestro humilde semanario nació carlista, y en el carlismo militó... hasta que un estricto deber de conciencia nos obligó a oponernos tenazmente a las corrientes liberales y cesaristas que se desarrollaron en el seno de aquel partido...” (17).

- (9) **Ibid.**, núms. 30 (21 de juliol), «El Manifiesto de D. Carlos» i 35 (25 d'agost), «Manifestación de la Prensa Tradicionalista». Entre els periòdics signants hi ha els següents de Catalunya: **Lo Crit de la Pàtria**, **El Diario de Cataluña**, **El Diario de Lérida**, **El Eco de Queralt**, **El Integrista**, **Lo Mestre Titas**, **El Norte Catalán**, **El Semanario de Figueras**, i **El Semanario de la Bisbal**.
- (10) Vegeu, respecte als jesuïtes, els núms. 21 (26 de maig), 124 (8 maig 1890), propaganda de «¿Es lícito a ningún católico ser liberal en política?» del P. Angel M. de Arcos, de la Compañía de Jesús; i 149 (6 de novembre 1890). En relació al Dr. Sardà; i núm. 60 (16 febrer 1889), «De Enhorabuena».
- (11) **Ibid.**, núms. 36 (1 de setembre) i 43 (20 octubre), «Una importante Carta».

- (12) **Ibid.**, núm. 48 (24 de novembre), «Circular de la Nunciatura sobre la división del clero».
- (13) **Ibid.**, núm. 53 (29 desembre 1888), «Carta importante».
- (14) Vegeu, núms. 88 (21 d'agost) «La Voz de un Prelado» (bisbe Monescillo); 111 (6 febrer 1890), «Documento Episcopal» (del bisbe de Tortosa, Aznar y Pueyo); 112 (13 febrer), «La Enseñanza del Papa y nuestro Programa», i 123 (1 maig 1890) «La última palabra del Papa».
- (15) Vegeu, núms. 85 (4 agost 1889) «Organización» i «Programa: A los españoles»; i 114 (27 febrer 1890); «Acta de la Comunió Tradicionalista» i «Consell General de Catalunya».
- (16) **Ibid.**, núms. 7, 11 i 12 (febrer - març 1888), «El Otro Carlismo»; 75 (1 juny 1889), «A los carlistas»; i 95 (10 octubre 1880), «Sobre el Carlismo».
- (17) **Ibid.**, núm. 106 (1 gener 1890), «Año Nuevo», per la Redacció.

En el seu reduccionisme creuen que l'única opció catòlica és la seva. Per això manifestar-se antiliberal i integrista no era res més que proclamar-se catòlic.

Tanmateix, malgrat les protestes de fidelitat a les orientacions papals i episcopals, cada cop es van fent més evidents les contradiccions dels integristes. Lleó XIII en carta al bisbe d'Urgell, Casàas, (20 de març del 1890) torna a queixar-se de la desunió i picabaralles entre catòlics, amb al·lusió clara a la postura dels jesuïtes, en general favorables a l'integrisme. Malgrat que els integristes no volen interpretar-la com a crítica per a la seva postura, és obvi que el Papa els desqualificava (18).

Uns mesos més tard tenia lloc a Saragossa el Segon Congrés Catòlic, en un afany de la Jerarquia de superar la divisió dels catòlics. Prou els bisbes donen a conèixer unes «Reglas prácticas que prescriben a los católicos los Obispos españoles, con ocasión del Segundo Congreso Católico Nacional». Els integristes continuaven veient traïcions i conjures. A aquest mateix Congrés de Saragossa no s'havia deixat parlar al bisbe d'Osma, valedor episcopal del corrent integrista, i s'havia donat més preeminència al P. Llanas que no al Dr. Sardà i Salvany (19). En tot cas, ells es manteni en els seus tretze:

“No; no es posible que haya unión entre los católicos mientras unos conservan amistad con la injusticia y otros la detesten. En este caso, y es el presente, la divergencia es de doctrina y de procedimiento; y en tanto que esta divergencia no desaparezca no es posible la unión. El que crea en ella, sueña; se forja pueriles ilusiones”.

“Otra vez que no: Así nos vemos obligados a contestar por centésima vez a los que tratan de persuadirnos para que unamos nuestra acción a la de otros católicos que no tienen escrúpulos en seguir afiliados al partido conservador...” (20).

(18) *Ibid.*, núm. 122 (24 abril 1890), «Carta del Papa al Obispo de Urgel». El Papa es dolia que «alguns eclesiàstics han oblidat el seu deure, i encara pitjor, alguns religiosos que s'han distingit per la seva fidelitat i amor a la Seu Apostòlica, secretament o pública, ajuden a que aquest mal arrel i es propagui».

Vegeu, també, núms. 125 (15 maig), «Carta del Dr. D. Francisco Mateos Gago»; i 126 i 127 (22 i 29 maig), «Aclaraciones», sobre la carta de Lleó XIII a l'arquebisbe de Saragossa.

(19) *Ibid.*, núms. 146 (9 octubre 1890), «Menuencias», i 149 (6 novembre), «Reglas prácticas...».

(20) *Ibid.*, núm. 150 (13 novembre), «Pueriles Ilusiones!», i «Otra vez que no».

Però aquesta mateixa postura inflexible els convertia en anacrònics i, per tant, aïllats. Potser per tot plegat en acabar l'any deixa de publicar-se també, segons sembla, el setmanari.

### Polèmiques a Girona

A Girona l'escissió integrista tingué una forta repercussió, sobretot perquè una bona part del clergat era proclive a les postures intransigents.

De fet, el camp publicista estava monopolitzat pels integristes. Ultra el setmanari que estudiem, comptaven amb el **Semanario de Figueras**, dirigit per Jacint de Macià, i el **Semanario de La Bisbal**. En canvi, els carlins només podien refiar-se inicialment de **La Voz Ampurdanesa** de Figueres, i que —a més— pels volts del setembre del 1889 deixà de publicar-se. Amb la seva desaparició no restava cap periòdic carlí a Girona. Reiteradament els carlins anuncien el propòsit d'editar un periòdic, però mai no acaba de quallar. A nivell català, en canvi, **El Correo Catalán** continuà fidel a la causa carlina. D'ací la urgència a crear un òrgan periodístic integrista a nivell català; va ser el **Diario de Cataluña**. Per a dirigir-lo fou nomenat Jacint de Macià (21).

L'escissió es reflecteix també, lògicament, en les associacions catòliques. A la ciutat de Girona on es manifesta més sorollosament és al «Centro Moral Gerundense». El gener del 1889 tingué lloc una tumultuosa sessió de l'esmentat Centre. Hi apareixen els dos grups, l'integrista encapçalat per Coderch i Fabrellas, i el carlí per Puigbert:

“En nuestro anterior número dimos... cuenta de la tremenda algarada promovida en dicha asociación por los *leales* de R.O., so pretexto de expulsar de ella a los periódicos íntegros y substituirlos con el órgano oficial u oficioso de D. Carlos de Borbón,... Por lo demás, el público ha ya juzgado esta obra política,..., dirigida e inspirada principalmente por el señor Puigbert, quien podrá estar ufano con ella, pues sin duda llevará el Centro Moral a una ruina inevitable...” (22).

Es formà, doncs, una nova junta en la qual predominaven els carlins o «lleals»: President, F. Matas; Vice-president, Pere Espelt, «agente electoral carlista»; Vocal 1.º, Joan Rovira, «co-

(21) Vegeu, núm. 60 (16 febrer 1889).

(22) *Ibid.*, núms. 56 (sic per 57) (26 gener 1889), 58 (2 febrer), «El Centro Moral Gerundense»; 59 (9 febrer) i 73 (18 maig), «¿Risum teneatis...?».

L'integrisme gironí s'arre-  
cerava a la parròquia de  
de Sant Feliu.



el integrista

mandante del Batallón de Savalls»; Vocal 2.º, Manuel Coll; Bibliotecari, Joaquim Mas, «procurador Causídico, Juez Municipal suplente de Gerona y redactor o colaborador del periódico liberal **«La Nueva Lucha»**; Tesorerer, Francesc Mascort, Doctor en Medicina; Secretari, José M.ª Lasa, «oficial de Batallones Carlistas de reserva». Amb la nova junta van ser readmesos alguns socis expulsats per l'anterior Directiva; i altres, en canvi, van donar-se de baixa, com Benet Gou, que era integrista i ex-secretari del Centre. Un any més tard:

“El dignísimo presidente propuso a la sociedad para socio honorario al Sr. D. Juan Puigbert, cuya propuesta fue aceptada por unanimidad... Pero el Sr. Puigbert puede enorgullecerse con tal distinción, ya que el título de socio honorario del Centro Moral no se prodiga. Que nosotros sepamos sólo lo era... D. Luís M.ª de I. lauder...” (23).

(23) Vegeu, núm. 112 (13 febrer 1890), «Menuencias».

També, núms. 109, 110 (23 i 30 gener), «Al cabo de un año».

Tanmateix, sembla que El Centre Moral tampoc no acollia prou satisfactòriament els carlins. Per això, a finals del 1980, es constituí el Cercle de Carlins, preconitzat per Vidal de Llobatera.

Els integristes, al seu torn, s'aplegaren en 1889. N'era president Josep Coderch, i comptael «Círculo de San Narciso», creat el març del 1889. N'era president Josep Coderch, i comptaven com a consiliari amb el Rector de S.ª Feliu, Mn. Joan Fuster, confirmant així que l'integrisme gironí s'arrecherà a l'esmentada parròquia. El Cercle de Sant Narcís mantenia relacions amb altres entitats integristes de la diòcesi, com per exemple el Centre de Catòlics de Santa Coloma de Farners, o també el Centre de Catòlics de la Bisbal (24).

L'escissió aprofitava qualsevol menudència per a palesar-se. Un cas revelador ens l'ofereix la celebració del XIII Centenari «del establecimiento de la Unidad Católica en nuestra querida patria, por la pública conversión del Rey Recadero». Aquesta celebració havia estat suggerida per la revista **Dogma y Razón**, i **El Integrista** sen-

(24) **Ibid.**, núms. 66 (30 març 1889), i 81 (11 juliol), «El Círculo de S. Narciso».

se dubtar-ne gens s'hi adhereix. Els integristes formen una Junta formada pel rector de Sant Fel·liu, Rnt. Joan Fuster, i Francesc Baylina, Narcís Figueras, i Josep Coderch. Però al seu torn els carlins formen també una altra Junta amb el mateix propòsit formada per Pere Mas, Francesc Matas, Pere Espelt i Alfons de Batlle. La celebració, doncs, del Centenari es converteix en polèmica. Va ser organitzada una gran pelegrinació al santuari dels Àngels, capitalitzada pels carlins. Hi assistiren més de 1.500 pelegrins. Amb motiu d'aquesta concentració tingué lloc alguna topada amb el capellà custodi del Santuari, Rnt. Francesc Domènech, del corrent integrista; a causa d'aquest incident fou traslladat a un altre Santuari (25).

La divisió afectà profundament el clergat gironí. En tenim alguns testimonis. Així, mentre Ramon Banús «párroco de Arbucias i Arcipreste de Santa Coloma de Farnés» en una carta pública a Ramon Nosedal es manifestava favorable a l'integrisme, el Rnt. Miquel Lapedra «cura-párroco y deán de Perelada» es pronunciava a favor dels «leals». En un altre sentit, Mn. M. Raset des de l'Escala acusava els redactors de **El Integrista** d'anar massa lluny amb les seves desqualificacions als altres catòlics (26).

També la crisi afectà una institució tan prestigiosa a nivell diocesà com la Casa-Missió de Banyoles. Segons sembla hi predominaven els leals:

“...Mas lo raro del caso es que el corresponsal del Correo Catalán en Bañolas es un sacerdote, misionero por más señas... En otros tiempos el correo llevaba a la Casa-Misión la Revista Popular y El Siglo Futuro, que hoy se excomulgan en dicha Casa. Entonces no se hubieran hecho pedazos, como ahora, en la misma Casa el Semanario de Figueras que introduce allí un individuo de la Comunidad...”.

“... En esta provincia u obispado de Gerona se ha hecho... la guerra más inicua contra Revista Popular y hemos de decirlo con dolor

(25) **Ibid.**, núms. 29 (14 juliol 1888), 68 i 69 (13 i 21 d'abril). També núms. 71 i 73 (4 i 18 de maig). En l'esmentada pelegrinació tingué un paper rellevant «el librero Sr. Franquet». En un altre núm. 92 (19 setembre 1889) el Sr. Franquet és criticat, perquè és «buen leal, corresponsal del Catalán», i per haver col·laborat amb la poesia «Anyoransa» en el periòdic «La Tomasa».

(26) **Ibid.**, núms. 43 (20 octubre 1888); 47 (17 novembre); i 149 (29 octubre 1890).

y con vergüenza, las más rudas y potentes acometidas han partido de una casa de religiosos: de la Casa-Misión de Bañolas, que, por lo visto, se ha convertido de un tiempo acá poco menos que en un centro de política carlista...” (27).

Però també hi havia alguns integristes. Així, Mn. Ramon Bech col·laborà a les planes de **El Integrista**. I Mn. Ramon Ferragut, missioner, especialista en teologia moral i predicador, merescué una àmplia nota necrològica a les planes del setmanari. Mn. Ferragut havia estat un dels fundadors de la Casa-Missió, n'havia redactat les Constitucions, i havia publicat «en el període més alçigo de la Setembrina» el fulletó «El liberal de buena fe» (28).

La confusió entre el clergat i la tendència vers el maximalisme antiliberal eren freqüents. En aquest sentit, va córrer entre els capellans gironins un manifest de condemna dels errors moderns que, en el context del moment, assumia una càrrega d'adhesió a l'integrisme:

“...Nos referimos a la hermosa protesta de fe católica firmada y publicada recientemente por un gran número de sacerdotes, en su mayor parte párrocos, de este obispado de Gerona...”.

Molts comentaristes van interpretar aquest manifest com a contrari a la voluntat del Bisbe, aleshores el Dr. Sivilla. En canvi, per als redactors de **El Integrista** aquests comentaris no eren res més que «manejos liberales».

“...los autores de dichos manejos liberales no han reparado en inferir gravísimas injurias a nuestro venerable y dignísimo Prelado, suponiéndole mal avenido con el laudabilísimo celo de los sacerdotes que firmaron la valiente protesta contra los modernos errores...” (29).

(27) **Ibid.**, núms. 43 (20 octubre 1888), «Correspondencia Particular - Bañolas», i 107 (9 gener 1890), «Importantes datos».

(28) **Ibid.**, núms. 109 i 110 (23 i 30 gener 1890), necrologia de Mn. R. Ferragut, per B. T. (Bennet Torró).

I núms. 41 i 42 (6 i 13 octubre 1888), «¡El Cisma!», per Ramon Bech, missioner apostòlic.

(29) **Ibid.**, núm. 102 (28 novembre 1889), «Manejos liberales». Cal recordar que, com diu el Dr. Bonet i Baltà, a Albert Manent, «Un segle i mig d'Església Catalana», **Serra d'Or**, núm. 128 (maig 1970); p. 20, tot parlant del

.....

Amb aquest enfocament tan sectari no pot estranyar-nos que fossin durament atacats i criticats tots aquells que presentessin una mínima apertura. És criticat el predicador del septenari dels Dolors de l'any 1889, Francesc d'A. Renau. El Dr. Lluís Puig de la Bellacasa, catedràtic d'Història Eclesiàstica al Seminari, veu sotmesos els apunts de classe a una rigorosa i malaltissa crítica en una sèrie de dotze articles (30).

D'aquesta actitud hipercrítica no se'n salva ni tan sols el màxim dirigent conegut de l'integrisme gironí, el Dr. Pere Reig. Va ser una polèmica molt llarga, farregosa, plena de matissos escolàstics.

"Hemos leído una carta que el Dr. Reig acaba de publicar, dirigida a El Integrista. En ella vemos con cierto disgusto que el Dr. Reig, como los demás que nos combaten..."

**El Integrista**, sense cedir mai, intenta d'aconseguir, tanmateix, l'acord i l'amistat del Doctor Reig. Però la intransigència d'una banda i d'altra menen la polèmica al desacord. Dissortadament, una bona part de l'espasa literatura originada en la controvèrsia ens és desconeguda; sobretot l'escripta pel Dr. Reig i esmentada pel setmanari («Carta 34 a El Integrista», o els fulls «Derrota de los mestizos» i «Cartas al sacerdote anónimo de El Integrista») (31).

.....  
sacerdot integrista Pey-Ordeix, «Cal remarcar que Pey no fou un franc tirador, sinó que tingué seguidors, sobretot entre el clergat de Girona i de Mallorca...».

És innegable la forta ascendència de l'integrisme entre el clergat gironí, i d'ací el seu interès relatiu. A les planes de **El Integrista**, accidentalment, apareixen diversos sacerdots propers a l'esmentat corrent: Mn. Bonaventura Sarquella, de Girona; Mn. Jordi Perich, de St. Miquel de Fluvià; Mn. Narcís Saderra, organista de St. Felíu de Girona; Mn. Josep Ametller, rector de Palol d'Onyar; Mn. Miquel Coderch, rector del Mercadal...

- (30) Mn. Renau és acusat de ser «mestís», al núm. 101 (21 novembre 1889). Sobre el Dr. Puig de la Bellacasa, vegeu la sèrie d'articles «Vindicación», núms. 81-98 (juliol-octubre 1889).
- (31) La polèmica amb el Dr. Pere Reig pot veure's als números 94 (3 octubre), 96 (17 octubre), «Al Dr. Reig», 98 (31 octubre), 100 ((14 novembre), 103 (5 desembre)...

El Dr. Reig en els fulls «Cartas al sacerdote anónimo de El Integrista» sospitava que aquest sacerdot era el Dr. Ramon Font, vicari general de la Diòcesi; **El Integrista**, però, ho nega rotundament, i diu que ni tan sols és subscriptor del setmanari.

En canvi, **El Integrista** reivindica com a pròpia la memòria del P. Planas, que —d'altra banda— els carlins volien apropiar-se («Un **leal** sui generis», contra Carles Quera que «últimamente ha escrito un artículo titulado «El P. Planas y la prensa nocedalista») (32).

Un dels més actius protagonistes locals del corrent integrista era Mn. Benet Torró. De fet, és dels pocs col·laboradors que signa els seus articles. És un col·laborador molt prolífic. Publicà una sèrie d'articles sota el títol, prou significatiu, de «La Religión Católica estudiada como ley fundamental política de España». Posteriorment van ser recollits en forma de fullotó. Benet Torró col·laborava també al **Seminario de Figueras**. Un seu article, «¿Cual es la causa de la confusión en nuestro campo?», va merèixer una carta de felicitació de Francisco Mateos Gago ((33).

També sabem que era col·laborador de **El Integrista** el Rnt. Dr. Bonaventura Ribera i Albarreda. Era fill de Figueres. Estudià la carrera d'Enginyer Industrial i Químic, doctorant-se en ciències físiques. Guanyà les oposicions a catedràtic de l'Institut de Lleida. L'any 1870 amplia estudis a Bèlgica i Alemanya. En retornar inicia els estudis de Teologia, a Lleida, on fou ordenat capellà el 1877. Aleshores exercí la docència simultàniament a l'Institut i al Seminari lleidatans. L'any 1883 es traslladà a l'Institut de Girona, on funda un observatori meteorològic. Morí l'any 1888 (34).

Altres col·laboradors del setmanari eren Joaquim Fabrellas, i Frederic Carreras i Rexach, poeta català, de Bordils.

Els quadres polítics del carlisme gironí restaren fidels, en general, a la política del Pretendent. Quan es produí la ruptura definitiva alguns capdavanters del carlisme gironí signaren una adhesió a favor del Pretendent; d'entre els adherits sobresurten Joan Vidal de Llobatera, F. Pratsavall, i Pascual Espelt. Els carlins: van ser durament criticats pels integristes. Sobretot J.

(32) Vegeu núm. 29 (14 juliol). El periòdic **La Fe** es referia al P. Planas, i **El Integrista** contesta: «...nadie como nosotros está interesado en vindicar la buena memoria del malogrado y nunca bastante llorado Rvn. P. L. Planas, a quien debemos nuestra educación político-religiosa...».

Al núm. 44 (28 octubre), «Un **leal** sui generis». Hi ha diverses controvèrsies amb Carles Quera, ultra aquesta a propòsit del P. Planas.

(33) Els articles de Mn. Benet Torró són abundantíssims. Vegeu per exemple, els núms. 10-16 (març-abril 1888), «La Religión Católica...».

(34) Sobre Mn. Bonaventura Ribera, núms. 23 i 24 (9 i 16 de juny).

Vidal de Llobatera. Però les acusacions eren recíproques. En formar-se el partit integrista, anomenat Comunió Tradicionalista, calgué formar els quadres dirigents. El vocal per Girona a la Junta de Catalunya fou l'ex-senador Josep Iglésias i Sobreriva. Altres dirigents del partit eren Josep Coderch, Carles de Grassot, de la Bisbal, Jacint de Macià, Joaquim de Ribot... (35).

#### Notes marginals

**El Integrista** es publicava més en funció de les polèmiques internes del tradicionalisme que no pas en relació amb altres corrents ideològics. Amb tot, però, no manquen algunes controvèrsies i referències a aquests altres corrents, vistos, tanmateix, sempre com a molt allunyats de la seva posició. Hi trobem, doncs, notes polèmiques contra els periòdics gironins **El Constitucional**, **La Lucha**, **La Nueva Lucha**, **La Provincia**, i **Diario de Gerona**. Per als integristes tots els «errors» moderns deriven del liberalisme, i així ho afirmen respecte de l'anarquisme. Es manifesten contraris, també, del darwinisme, i critiquen el professor Odón de Buen. Igualment els preocupava la maçoneria; segons una nota extreta de **El Semanario de La Bisbal**, les lògies existents a les comarques gironines l'any 1888 i ordenades segons la seva antiguitat eren: «La Luz», de Figueres; «Unión» de Girona; «Ariana» de Banyoles; «Layetana» de Blanes; «Paz» de Palamós; «Fraternidad» de l'Escala; «Hipatia» de Caçà de la Selva; «Progreso» de Portbou; «Hijos de la Paz» de Calonge; «Gesoria» de Sant Feliu de Guíxols. Aquesta darrera lògia havia vist aprovats els seus reglaments el maig del 1888. D'altra banda, a la lògia de Figueres hi estaven adscrits 137 individus. La preocupació per la maçoneria es palesa en la propaganda de l'obra «Víctima del masonismo» de Joaquim Albanell i Vilas, premiada amb accèssit al Cer-

tamen Literari organitzat pel Centre de Catòlics de la Bisbal amb motiu del Primer Centenari de la restauració de l'església de la Pietat (36)

També critiquen, tot de passada, Bartomeu Gabarró. En aquest sentit informen que el Tribunal Suprem ha condemnat el «clérigo anticlerical Bartolomé Gabarró... por haber difamado al cura-párroco de Rubí». I uns mesos més tard diran que l'ex-pare Gabarró es troba a París, on fa de «tabernero» (37).

En relació al catalanisme no són gaire abundants les notícies. Ni és un tema que mereixi gaire atenció dels redactors del setmanari integrista. De tard en tard publiquen algun article en català. Només hem trobat una breu referència a la campanya en pro del Dret català de l'any 1889, amb notícia sobre l'adhesió a la mateixa dels estudiants del Seminari, i del míting del 28 d'abril a la Bisbal, on hi assistiren unes 5.000 persones, «hombres en su inmensa mayoría». El tema del catalanisme era tanmateix ben viu, i merescué l'atenció de Jacint de Macià, el qual el 1890 publicà «Don Carlos y los Fueros Catalanes» (38).

Respecte a la problemàtica del món obrer l'absència de notícies i comentaris és prou eloqüent. Només hem trobat propaganda del «semanario escrito por y para la clase obrera» **El Obrero Católico**, que des del 1883 es publicava a Lleida. El caràcter, però, d'aquest periòdic és fàcil d'endevinar, més encara si sabem que n'era director Jaume Cardona i Doris, qualificat de «defensor de la intransigencia católica». Per això sorprén de trobar a les planes de **El Intransigente** dues àmplies cròniques de la vaga del primer de maig del 1890. La primera, sobre els fets que s'esdevingueren a Girona, reproduïx llargs paràgrafs de **La Nueva Lucha**. La segona, és una crònica tramesa des de Barcelona pel corresponsal del setmanari (39).

(35) Respecte al caràcter de les crítiques recíproques entre carlins i integristes, vegeu al núm. 34 (18 agost), «Carta de Lo Rossinyol», ironitzant sobre Rateballo = Llobatera. O el comentari irònic d'una biografia de Llobatera publicada a **Rigoletto**, al núm. 68 (13 abril), la rèplica del mateix Vidal de Llobatera, el qual afirma que el Director de **El Integrista**: «...hoy presbítero **per gratiam** Dei, tuve que echar de la redacción del periódico de campaña... por no servirme para amanuense siquiera, después que fué expelido por S.A.R. el Infante D. Alfonso del insigne batallón de zuevos por cobarde y por inepto...»; **El Integrista** nega que el capellà al·ludit sigui el Director del setmanari.

(36) Polèmiques amb periòdics gironins, per exemple, als núms. 6 (11 de febrer 1888); 106 (1 gener 1890), «Al Diario de Gerona»;... Vegeu, també núm. 124 (8 maig 1890), «La Anarquía». Sobre la maçoneria, núms. 27 (29 juny 1888), i 105 (25 desembre 1889).

(37) Notes breus sobre B. Gabarró als núms. 3 (21 gener) i 136 (31 juliol 1890).

(38) Manifestacions en pro del dret civil català, núm. 71 (4 maig 1889). «Don Carlos y los Fueros», de Jacint de Macià, al núm. 145 (2 octubre 1890).

(39) Vegeu núms. 19 (12 maig 1888). I núm. 124 (8 maig 1890), «La Huelga».